
PRACTICE-ORIENTED ARTICLE

Forord: Hvad skal vi med et temanummer om Krigsførelsens Kredsløb?

Peter Viggo Jakobsen

Forsvarsakademiet og Center for War Studies, Syddansk Universitet, DK
peja@fak.dk

Formålet med dette temanummer er vise, hvordan teori og videnskabelig metode kan bruges til at forbedre den militære praksis. Målet med den akademisering som Forsvarets uddannelser gennemgår i disse år er at gøre Forsvarets befalingsmænd og officerer bedre i stand til at reflektere kritisk over de løsningsmodeller, som de anvender i deres daglige arbejde. En sådan refleksion er en forudsætning for at kunne forbedre modellerne og de løsninger, som de bidrager til at skabe. For at illustrere den merværdi som brug af teori og videnskabelig metode kan tilføre udøvelsen af det militære håndværk, har vi valgt at give Krigsførelsens Kredsløb et kritisk eftersyn. Modellen, der har været anvendt på Hærens Officersskole siden midt i 1960'erne, har siden bredt sig til hele Officerskorpset. Den bruges til at forstå, hvordan kampevne opstår som et resultat af et ikke nærmere defineret samspil mellem militær doktrin, organisation og teknologi. Som mange andre militære modeller har den været anvendt uden større teoretisk og metodisk bevidsthed. Modellen beskriver mulige sammenhænge mellem dens komponenter, men siger ikke noget om deres kausalitet. Hvis Krigsførelsens Kredsløb skal bruges til forklaring, skal den suppleres med teori, der angiver kausaliteten mellem dens komponenter. Gør man ikke det, ender man let med fejlagtige analyseresultater. De seks bidrag i dette temanummer afdækker modellens tilblivelseshistorie og viser, hvordan den har været anvendt på vidt forskellig vis af dens brugere, uden at de har været særligt bevidste omkring det. Bidragene viser, at større teoretisk og metodisk bevidsthed vil give bedre analyseresultater, og de giver konkrete eksempler på, hvordan modellen kan bruges til at levere bedre analyser og understøtte udøvelsen af det militære håndværk.

Keywords: doktrin; forskning; Krigsførelsens Kredsløb; metode; praksis; teori; teknologi

This special issue subjects the Danish Capability Cycle to a critical scientific and methodological review in order to provide its military users with a better understanding of its strengths and weaknesses. The model, which has been taught at the Royal Danish Military (Army) Academy since the 1960s, conceptualizes military capability as the result of interaction among doctrine, military organization, and technology.

Keywords: Danish Capability Model, Capability Cycle, theory, doctrine, organization, technology

Peter Viggo Jakobsen, Lektor, Forsvarsakademiet og Professor (deltid) ved Center for War Studies, Syddansk Universitet, peja@fak.dk.

Forsvarets uddannelser gennemgår i disse år en gennemgribende akademiseringsproces med indførelsen af den militære akademiuddannelse, den militære diplomuddannelse og Master i Militære Studier. Derudover tager stadig flere militære analytikere Ph.d.-grader. Udviklingen er ikke gået stille af, og flere har stillet spørgsmålstegn ved behovet for akademiseringen og frygtet, at den vil gå ud over det militære håndværk og evnen til at handle hurtigt i pressede situationer; en evne der kan gøre forskellen på liv og død i en kampsituation. Ordene 'forskning' og 'akademisering' har derfor samme status i dele af Forsvaret, som

begrebet 'djøfisering' har fået i samfundet som helhed. Kritikken er berettiget, når akademisering og brug af teori på Forsvarets uddannelser bliver et mål i sig selv og ikke et redskab til at forbedre befalingsmændene og officerernes analytiske evner og udøvelsen af deres militære profession. Den militære undervisningsverden og profession adskiller sig fra den civile ved at være fyldt af modeller, som gør det lettere at danne sig et hurtigt overblik over et bestemt problemfelt – det sig være beslutningstagning, militær strategi eller operationsanalyse. Forskningen og undervisningen i statskundskab og international politik på de civile universiteter prioriterer teori med stort T og går mindre op i, hvordan teori påvirker "empirien". I den militære verden er det omvendt, her prioriteres "effekt i målet" højere end teori. Som en af mine kollegaer på Institut for Statskundskab ved Københavns Universitet engang bemærkede, da jeg havde givet en analyse af krigen i Afghanistan til en journalist: "Det er er fint, du klarer virkeligheden, Peter Viggo, så klarer jeg teorien."

Formålet med akademiseringsprocessen er IKKE at opprioritere teori med stort T, men at give officerer og befalingsmænd de nødvendige teoretiske redskaber til at kunne udøve deres militære håndværk i en mere kompleks og omskiftelig verden, der stiller større krav til omstillingsparathed og evnen til at reflektere kritisk over, hvordan militære opgaver løses mest hensigtsmæssigt. Befalingsmænd og officerer skal ikke blot beherske deres militære håndværk. De skal også stille spørgsmålstegn ved eksisterende metoder og løsninger for at kunne udvikle og forbedre dem. Kendskab til forskellige teoretiske tilgange og analysemetoder understøtter evnen til refleksion og kritisk tænkning, og det er disse to kompetencer: beherskelsen af det militære håndværk og beherskelsen af videnskabelige teorier og metoder til at reflektere kritisk over, hvordan det militære håndværk udvikles bedst muligt, som den igangværende reform af Forsvarets uddannelser søger at få til at gå op i en højere enhed (Møller 2007: 26–27; Munk 2019: 18–20).

Undervisningen på Forsvarets uddannelser har traditionelt prioriteret at lære befalingsmænd og officererne at handle og løse praktiske problemer. Der har været mindre fokus på at lære dem at reflektere over de gængse handlemuligheder og løsningsmodeller. Undervisningen og uddannelsen har lagt mere tyngde i at vise og øve end på at forklare, hvordan de hænger sammen og hvorfor. Det vidner den store brug af analysemodeller om. Eksempler på sådanne modeller er COG (Center of Gravity), DIME (Diplomacy, Information, Military, and Economic), DOTMLPF (Doctrine, Organization, Training, Materiel, Leadership and Education, Personnel and Facilities), OODA (Observe, Orient, Decide, Act) og PMESII (Political, Military, Economic, Social, Information, and Infrastructure) (Barfoed 2009; Hartley III; Sjøgren & Norby, 2020; Osinga, 2005). Disse modeller er alle lavet for at forenkle komplekse fænomener og understøtte hurtig problemløsning og handling. De præsenteres og anvendes som regel uden større overvejelser om, hvorfor de ser ud som de gør, hvilke antagelser de bygger på og hvordan deres komponenter spiller sammen. Modellerne har alle det til fælles, at de er lette at huske, forstå og anvende til at løse praktiske problemer. De bruges, fordi de virker – fordi de hjælper med at løse praktiske problemer, der opstår i udøvelsen af det militære håndværk.

Men hvis man også vil øve befalingsmænd og officerer til at forholde sig kritisk til egen praksis, så skal de have redskaber og metoder, der gør dem i stand til at gennemtænke de gængse løsningsmodeller og spørge, om problemer kan løses på andre og bedre måder. Det er denne evne som arbejdet med teori skal bibringe. Den skal gøre befalingsmænd og officerer i stand til at vurdere modellernes anvendelighed i den konkrete situation. Det kræver, at de forstår, hvorfor de gængse løsningsmodeller ser ud, som de gør, hvilke antagelser de bygger på, og hvordan de kan ændres og tilpasses nye situationer uden at deres praktiske anvendelighed svækkes.

Formålet med dette temanummer om Krigsførelsens Kredslob er at demonstrere den merværdi, som teori og akademisering kan tilføre den militære praksis, når det bliver anvendt korrekt. Teori er et middel til at nå et mål. Målet er at skabe befalingsmænd og officerer, der bliver bedre til at reflektere kritisk over udøvelsen af den militære profession, så de kan udøve den endnu mere succesfuldt, end de allerede gør. Forsvaret har anvendt analysemodellen, Krigsførelsens Kredslob, siden midt i 1960'erne til at vise, hvordan samspillet mellem doktrin, organisation og teknologi skaber evnen til at kæmpe (se **Figur 1**). Modellen eksisterer i flere varianter med både to og tre ringe, og hvor to kredsløb stilles over for hinanden (Bergstein, 1985; Nielsen, 1986; Jensen, 2004; Michaelsen, 2013; Marrup, 2020; Trautner, 2020), og den danner udgangspunktet for danske officerers forståelse af kapabilitetsbegrebet.

Den blev oprindeligt udviklet på Hærens Officersskole, men har siden bredt sig til hele Forsvaret, hvor den indgår som tavs viden og som en af de løsningsmodeller officerer automatisk griber til, når de skal løse problemer i relation til indførelse af ny teknologi og doktrin eller evnen til at kæmpe skal vurderes. Modellen har de samme kendetegn som modellerne nævnt ovenfor. Den er let at huske, forstå og anvende, og den er nyttig til at løse praktiske problemer.

Vi har valgt at analysere Krigsførelsens Kredslob i et kritisk perspektiv (Cox 1981), fordi den er så udbredt i Forsvaret og har status som et nyttigt problemløsningsværktøj. Da Krigsførelsens Kredslob former udøvelsen af den militære praksis, må en bestræbelse på at forbedre denne praksis nødvendigvis tage udgangspunkt

Figur 1: Krigsførelsens Kredsløb (Bergstein 1985).

i modellens anvendelse i det daglige. Ved at demonstrere at den praktiske værdi af modellen kan forbedres ved at give de studerende redskaber til at forholde sig kritisk til den, viser vi, at det vil gælde alle de analysemodeller, som Forsvarets befalingsmænd og officerer anvender i deres daglige virke.

Som det vil fremgå af bidragene til dette temanummer, er Krigsførelsens Kredsløb ikke en teori. Modellen siger ikke noget om, hvordan dens tre komponenter påvirker hinanden (Se **Figur 1**), om balance eller ubalance mellem dem er det normale eller hvordan balance opnås. Disse spørgsmål skal man bruge teori for at finde svar på. Hvis man skal bruge modellen til at forklare med eller ønsker at forbedre modellen ved at tilføje flere ringe eller komponenter, skal man bruge teori og videnskabelige metoder. Det har de eksisterende forsøg på at bruge Krigsførelsens Kredsløb som teori ikke været opmærksomme på. Selv de allerbedste klassiske forsøg på at anvende Krigsførelsens Kredsløb som teori til at forklare kampkraft og udfald af slag er teoretisk underbelyste, hvorfor det er svært at vurdere gyldigheden af deres konklusioner (Sjögren & Nørby 2020).

Formålet med dette særnummer er at vise, hvorfor det er nødvendigt at anvende teori og videnskabelig metode, hvis man vil forholde sig kritisk til Krigsførelsens Kredsløb og de øvrige analysemodeller som befalingsmænd og officerer anvender i deres daglige virke. Som det er tilfældet med et gevær eller en motor, er det en fordel at kunne skille en model ad og samle den igen, hvis man vil forstå, hvordan den virker. Det er i reglen også en forudsætning for at kunne forfine og forbedre den. Hvis man ønsker at bruge en analysemodel som Krigsførelsens Kredsløb som forklaringsredskab eller tilpasse den til en ny situation, skal den suppleres med antagelser og teori, der angiver de forventede kausalsammenhænge mellem komponenterne. Det er ligeledes vigtigt for at få retvisende analyseresultater, at brugeren er bevidst om, hvilke faktorer som modellen udelader. Evnen til at kæmpe påvirkes af andre faktorer end doktrin, organisation og teknologi, hvorfor modellen skal tilpasses det problem, som brugeren er interesseret i at forstå eller forklare.

Bidragene til dette temanummer viser, hvorfor det er nødvendigt at forholde sig kritisk og teoretisk til Krigsførelsens Kredsløb, hvis man ønsker at forbedre kvaliteten af de analyser, som modellen bruges til at lave. De anviser også, hvordan man konkret kan gøre det i praksis.

Sjögren & Nørby (2020) indleder temanummeret med at skitsere Krigsførelsens Kredsløbs tilblivelseshistorie gennem Bergsteins (1985), Jensens (2004) og Michaelsens (2013) udlægninger fra *Militært Tidsskrift*. Udlægningerne relateres til den aktuelle sikkerhedspolitiske situation, som de hver især er skrevet ind i, idet kredsløbet netop er blevet gentænkt, når den sikkerhedspolitiske situation har ændret sig markant. Artiklen analyserer den praktiske anvendelse af kredsløbet, som det har udfoldet sig i de afgangprojekter på det tidligere stabskursus og nuværende *Master i Militære Studier* og i den professionelle debat i øvrigt. Den sammenligner desuden Krigsførelsens Kredsløb med to beslægtede modeller, der i hhv. Storbritannien og USA anvendes til at strukturere analyser af militær kapabilitet. Sjögren & Nørby (2020) konkluderer, at ideen om Krigsførelsens Kredsløb ligger som en latent selvforståelse i officerskorpset i form af forud definerede grænsedragninger mellem modellens komponenter og eksempelvis det militære og det civile, men at den er teoretisk underbelyst og i nogle udlægninger fejlbehæftet særligt i forhold til påstandene om kausalitet. Det skaber problemer i anvendelsen af Krigsførelsens Kredsløb.

I artiklen *Krigsførelsens Kredsløb i et videnskabsteoretisk perspektiv* analyserer Sjögren (2020), hvorledes modellen operationaliseres i de tre klassiske udlægninger af Krigsførelsens Kredsløb. Artiklen analyserer, hvilke antagelser om verden og viden, som man nødvendigvis må gøre sig for at operationalisere kredsløbet,

som forfatterne af de klassiske udlægninger foreslår. Artiklen skal gøre læseren bevidst om, hvilke implicite og eksplicite teoretiske valg, man med brugen af en bestemt udlægning må tage, hvis man ønsker at arbejde med Krigsførelsens Kredslob på en metodisk og forsvarlig måde.

I *Krigsførelsens Kredslob som kapabilitetsmodel – fra symmetrisk model til fokus på opgaven* argumenterer Michaelsen (2020) for, hvorledes modellen for Krigsførelsens Kredslob kan videreudvikles fra at have udgangspunkt i Clausewitzs tvekamp mod en kendt modstander til at fungere som analysemodel i en verden, hvor den sikkerhedspolitiske situation er mere diffus end under den kolde krig.

I *Krigsførelsens Kredslob 2.0 – Kapabilitetskredsløbet* argumenterer Marrup (2020) for, hvordan det internationale niveau i dag i højere grad dikterer småstatens muligheder for at agere sikkerhedspolitisk. Marrup tager den fulde konsekvens af denne antagelse og foreslår derfor at indføre en ekstra tredje ring i en analytisk rækkefølge, der angiver, at evnen er betinget af en harmoni mellem organisation, teknologi og doktrin. Denne harmoni er rammesat af det omkringliggende samfund, dets ideologi, politiske struktur og økonomisk udviklingsniveau. Evne såvel som samfund er påvirket af omverdenen i form af verdensordenen, samfundets relationer og geografien.

Trautner (2020) argumenterer for, at Krigsførelsens Kredslob bør omdøbes til 'kapaciteternes kredslob' og udleder med samme generelle metode som Bergsteins 23 faktorer, der hver figurerer under de seks elementer fra Jensens (2004) udlægning af kredsløbet. For Trautner giver kapaciteternes kredslob et øjeblikbillede af, hvad et militært forsvar kan og et billede af dets samfundsmæssige forankring. Kredsløbet er imidlertid ikke egnet til at sige noget om politiske eller samfundsmæssige dynamikker og heller ikke egnet til at overkomme den friktion og tilfældighed, der følger med krigen.

I temanummerets afsluttende bidrag *Krigsførelsens Kredslob – en fornuftig hypotesegenerator – En bro fra organiseret intuition til videnskabelig analyse* stiller Jensen (2020) sig i praktikerens sted og viser, hvordan en klassisk realistisk udlægning af kredsløbet i forlængelse af Jensens (2004) udlægning kan være anvendelig i det praktiske efterretningsarbejde. Jensen argumenterer for, at modellen med sine realistiske antagelser kan generere en række fornuftige hypoteser, som så efterfølgende i en akademisk analyse kan afprøves med egentlige samfundsvidenskabelige metoder, eller i det praktiske efterretningsarbejde være med til at prioritere de knappe indhentningsmidler ved at hjælpe med at udpege, hvad der alt andet lige, ville være det mest sandsynlige for en bestemt modstander at gøre.

Samlet set viser artiklerne, hvorfor teori og videnskabelig metode er en forudsætning for at kunne reflektere kritisk over den militære praksis, som den udbredte anvendelse af Krigsførelsens Kredslob er udtryk for. Den er desuden en forudsætning for at kunne forbedre denne praksis og tilpasse den løbende når konteksten, som Krigsførelsens Kredslob anvendes i, ændrer sig. Vi har sat fokus på de grundantagelser, man nødvendigvis må gøre sig for at bruge modellen i overensstemmelse med videnskabelig metode for at øge gyldigheden af analysernes konklusioner. Det er vores håb, at temanummeret kan føre til bedre anvendelse fremover, så modellen understøtter den militære praksis endnu bedre, end det er tilfældet i dag.

Competing Interests

The author has no competing interests to declare.

References

- Barfoed, J.** (2009). Center of Gravity Analysis and Operational Design – Ensuring a Logical Linkage among National Strategic Objectives; Diplomatic, Informational, Military, and Economic Instruments of Power; and the Military Campaign. *Wright Flyer Paper*, 38. Alabama: Air University Press Maxwell Air Force Base. Hentet fra https://media.defense.gov/2017/Dec/04/2001851653/-1/-1/0/WF_0038_BARFOED_CENTER_OF_GRAVITY.PDF. DOI: <https://doi.org/10.21236/ADA602557>
- Bergstein, S.** (1985). Om voldens teknologi i *Militært tidsskrift*, 114, feb. Hentet fra <https://www.krigsvidenskab.dk>
- Cox, R. W.** (1981). Social forces, states, and world orders: Beyond international relations theory i *Millennium*, 10(2). DOI: <https://doi.org/10.1177/03058298810100020501>
- Hartley III, D. S.** (2017). *Unconventional Conflict. A Modeling Perspective*. Cham: Springer International Publishing. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-319-51935-7>
- Jensen, M. S.** (2004). Krigsførelsens Kredslob i *Militært tidsskrift*, 133(1).
- Jensen, M. S.** (2020). Krigsførelsens Kredslob – en fornuftig hypotesegenerator – En bro fra organiseret intuition til videnskabelig analyse. *Scandinavian Journal of Military Studies*, 3(1), 202–209. DOI: <https://doi.org/10.31374/sjms.75>

- Marrup, K.** (2020). Krigsførelsens Kredsløb 2.0 – Kapabilitetskredsløbet. *Scandinavian Journal of Military Studies*, 3(1), 239–248. DOI: <https://doi.org/10.31374/sjms.80>
- Michaelsen, H. P. H.** (2013). Kredsløbsforstyrrelser i *Militært tidsskrift*, 141(4).
- Michaelsen, H. P. H.** (2020). Krigsførelsens Kredsløb som kapabilitetsmodel – fra symmetrisk model til fokus på opgaven. *Scandinavian Journal of Military Studies*, 3(1), 265–273. DOI: <https://doi.org/10.31374/sjms.83>
- Munk, J.** (2019). Vi skal ikke uddanne folk til at sidde med kæmpe tænkehatte i *CS Bladet*, 49(1). Hentet fra <https://ipaper.ipapercms.dk/CentralforeningenforStampersonel/CSBladet/2019/csb1-2019/?Page=18#/>
- Møller, K. J.** (2007). *Den videregående officersuddannelse i det 21. århundrede: War Studies eller krigsvidenskab som kerneelement?* København: Forsvarsakademiet Svanemøllens Kaserne.
- Nielsen, K. V.** (1986). Krigsfilosofi og militær teorier i Clausewitz, C. Von, *Om Krig, bind III*. København: Rhodos
- Osinga, F.** (2005). *Science, Strategy and War: The Strategic Theory of John Boyd*. Delft: Eburon Academic Publishers. Hentet fra http://www.projectwhitehorse.com/pdfs/ScienceStrategyWar_Osinga.pdf
- Sjøgren, S.** (2020). Krigsførelsens Kredsløb i et videnskabsteoretisk perspektiv – Teorier, modeller og virkelighed. *Scandinavian Journal of Military Studies*, 3(1), 223–238. DOI: <https://doi.org/10.31374/sjms.77>
- Sjøgren, S., & Nørby, S.** (2020). Krigsførelsens Kredsløbs hvem, hvad, hvor. *Scandinavian Journal of Military Studies*, 3(1), 210–222. DOI: <https://doi.org/10.31374/sjms.76>
- Trautner, J. P.** (2020). Kapaciteternes Kredsløb – en analysemodel til vurdering af militære styrker. *Scandinavian Journal of Military Studies*, 3(1), 249–264. DOI: <https://doi.org/10.31374/sjms.81>

How to cite this article: Jakobsen, P. V. (2020). Forord: Hvad skal vi med et temanummer om Krigsførelsens Kredsløb? *Scandinavian Journal of Military Studies*, 3(1), pp. 197–201. DOI: <https://doi.org/10.31374/sjms.74>

Submitted: 12 May 2020

Accepted: 03 July 2020

Published: 16 November 2020

Copyright: © 2020 The Author(s). This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC-BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited. See <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.